

## ALEGERI ȘI DEMOCRAȚIE ÎN MAREA BRITANIE ȘI ROMÂNIA

Acestui titlu i s-au subsumat comunicarea cercet. șt. Bogdan M. Popescu, prezentată pe 5 iulie 2005, în cadrul ciclului de conferințe lunare ale Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române, cât și dezbateră ce i-a urmat.

În expunerea sa, Bogdan M. Popescu și-a propus să facă un studiu de caz al alegerilor parlamentare din Marea Britanie, din 5 mai 2005, și plecând de aici, să realizeze o analiză mai generală a sistemului politic britanic, insistând asupra aspectelor relevante pentru sistemul politic românesc și pentru problemele politice cu care acesta se confruntă. Scopul a fost de a evidenția asemănări sau deosebiri între cele două sisteme politice.

Partea comunicării consacrată specificului sistemului politic britanic s-a referit la:

- caracterul special al democrației parlamentare din Marea Britanie, derivat din faptul că Legea fundamentală — Constituția britanică — nu se găsește într-un singur document;
- puterea considerabilă a unui prim-ministru britanic, comparabilă cu cea a unor lideri de state democratice, în condițiile în care regina Elisabeta este șeful statului;
- structura parlamentului britanic și specificul alegerilor;
- peisajul scenei politice britanice, în care se detașează Partidul Conservator, Partidul Laburist și Partidul Liberal-Democrat, precum și un scurt istoric al acestor partide, însoțit de succinte caracterizări doctrinare;
- importanța circumscriptiilor marginale în campania electorală din acest an;
- invitarea de către guvernul britanic, pentru prima oară, a unor observatori internaționali din partea OSCE, pentru monitorizarea ultimei săptămâni de campanie și a alegerilor;
- importanța acordată în acest an securizării și secretizării votului;
- îngrijorarea guvernanților pentru rata scăzută a participării la vot a populației, sub nivelul ratelor de participare ale unor state din Uniunea Europeană, și măsurile întreprinse pentru creșterea acesteia;
- configurația politică obținută la alegerile de anul acesta, când a fost consfințită o nouă victorie a Partidului Laburist;
- condițiile pe care trebuie să le îndeplinească cei ce doresc să-și exprime opțiunea de vot, precum și cele cărora trebuie să le corespundă cei ce candidează;
- dezbateră asupra necesității introducerii cărților de identitate în Marea Britanie, prin așa-numita Identity Cards Bill.

Expunerea cercet. șt. Bogdan M. Popescu a fost urmată de o discuție interactivă. Curiozității cercet. șt. prin. Ion Goian asupra motivelor pentru care conservatorii l-au desemnat drept candidat pe Michael Howard pentru funcția de prim-ministru, considerându-l ca având un deficit de imagine, B. M. Popescu i-a răspuns afirmând că în sondajele preelectorale, conservatorii se situau doar cu câteva procente în urma laburiștilor. Cercetător științific principal Dan Dungaci a făcut observația că multe teme de campanie electorală s-au regăsit și în agenda conservatorilor, și în cea a liberalilor, dorind să evidențieze, astfel, confruntarea extrem de strânsă dintre laburiști și conservatori. Analizând preferințele electoratului pentru un partid sau altul în funcție de variabila vârstă, B. M. Popescu a subliniat că, în general, tinerii au votat cu liberal-democrații, în condițiile în care participarea la vot a tinerilor a fost mult mai redusă decât a celorlalte categorii de vârstă. Întrebat de cercet. șt. pr. Gheorghe Stoica asupra configurării spectrului politic britanic, B. M. Popescu a remarcat existența mai multor partide etnice, Charles Kennedy, liderul liberal-democraților, fiind, de exemplu, scoțian. Profesorului Ion Bulei, director al ISPRI, interesat de rolul charismai în Marea Britanie și de posibilitatea unei paralele Tony Blair–Traian Băsescu, B. M. Popescu i-a confirmat importanța acesteia, cu sublinierea că britanicii au mult umor, evident și în campania electorală,

care s-a concentrat la televiziune și în presa scrisă. Sporind nedumerirea auditoriului, B. M. Popescu, care a fost observator din partea OSCE al alegerilor din Marea Britanie din 5 mai 2005, a accentuat că, spre deosebire de România, în Marea Britanie, afișele electorale stradale erau extrem de puține. La întrebarea cercet. șt. pr. Ion Goian, asupra modalității prin care se fac cunoscuți independenții, răspunsul a fost că acest lucru se realizează prin împărțirea de materiale alegătorilor din circumscriptie. Discuția a continuat pe tema surselor de sponsorizare a campaniei, la sugestia cercet. șt. pr. Constantin Nica. La observația generală asupra dificultăților provocate în procesul de votare de lipsa cărților de identitate, cercet. șt. Lucian Jora a replicat că, deși sistemul britanic se bazează pe „trust” și „confidence”, se solicită un photo ID chiar și în situații cotidiene. Întrebat de profesorul Ion Bulei asupra gradului de libertate a presei în Marea Britanie, B. M. Popescu a explicat că anumite ziare își asumă caracterul partinic în cadrul campaniei electorale, o situație similară înregistrându-se și în cazul televiziunilor. Comparându-se sistemele electorale britanic și românesc s-a ajuns la concluzia că așa cum nu există nici cea mai bună formă de guvernare, nu se poate vorbi nici de cel mai bun sistem electoral. Cercetătorul șt. Cristinel Pantelimon s-a arătat interesat de existența diferențelor între ofertele partidelor politice, iar cercet. șt. pr. Aristide Cioabă de raționalitatea alegătorilor britanici în comparație cu cei români. Acest ultim subiect l-a determinat pe cercet. șt. pr. Ion Goian să afirme că România se află într-o perioadă prepolitică, că e invadată de politica-spectacol. Cercetătorul șt. pr. Dan Dungaci reamintește că electoratul român poate amenda clasa politică doar prin votul care se exercită la interval de patru ani. O altă observație interesantă a acestuia este că alegătorul de la sat are realism într-o măsură mai mare decât orășeanul. Replica pe care o primește de la profesorul Ion Bulei este că realismul ar trebui să coboare la omul politic.

*Rodica Iamandi*

### 110 ANI DE LA NAȘTEREA LUI LUCIAN BLAGA

„Revista de filosofie” a Academiei Române, prin profesor doctor Angela Botez, a organizat sesiunea științifică internațională cu tema „110 ani de la nașterea lui Lucian Blaga — Confluente culturale în perspectivă filosofică”. Sesiunea a avut loc în 15–16 septembrie în sala „Ion Heliade-Rădulescu” a Bibliotecii Academiei Române. Cu aceeași ocazie au avut loc și alte evenimente cum ar fi: înființarea Societății Internaționale „Lucian Blaga”, expoziția de cărți, reviste și fotografii „Lucian Blaga la 110 ani” și lansarea numărului 3–4/2005 din „Revista de filosofie” și a numărului 1–2/2005 din „Revue Roumaine de Philosophie” cuprinzând dosare tematice privind filosofia lui Blaga, precum și a unor cărți recente dedicate filosofiei românești.

Lucrările sesiunii științifice au fost grupate în două părți. Prima parte, „Confluente filosofice”, a fost deschisă prin cuvântarea academicianului Mircea Malița, intitulată „Blaga și filosofia științei”, urmată de comunicarea cercetătorului Rainer Schubert (Austria) tratând dialogul lui Blaga cu Kant și de prezentarea profesorului Mircea Flonta, membru corespondent al Academiei Române, studiind aspecte legate de „Istoricitate și progres la Blaga”. Richard R. Allen s-a oprit asupra confluentei Collingwood–Blaga, profesorul Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române a investigat problematica „«Stil cultural» la Blaga și Spengler”, iar profesorul E. Gilder (SUA) și cercetătoarea Henrieta Șerban raportul cu contemporaneitatea în lucrarea „Blaga și Rorty. Ființa istorică și ironismul”. De reținut au fost și investigațiile convergențelor în transcendentalism, între Blaga și Emerson, prezentate de profesor doctor A. Botez sau „Polemica Blaga–Stăniloae” prezentată de profesorul Sandu Frunză de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, din Cluj-Napoca.

Interesantă s-a dovedit și partea a doua a sesiunii științifice, intitulată „Orientări și discipline filosofice la Lucian Blaga”. Între numeroasele lucrări ce au atras atenția, exemplificăm aici doar prin câteva titluri: „Problema individuației în metafizica lui Blaga”, susținută de profesor Ilie Pârvu, membru corespondent al Academiei, „Jorge Eduardo Rivera. O filosofie de viață”, susținută de profesor Jôse Patricio-Brickley Cuevas (Chile), „Tradiție și originalitate în limbajul filosofic al

lui Blaga“ comunicarea profesorului Marin Diaconu, sau „Topografia discursului filosofic la Lucian Blaga“ comunicare susținută de cercetător Petru Ioan.

Spiritul și substanța sesiunii științifice au arătat încă o dată, așa cum exprima odată Constantin Noica, faptul că: „Într-un asemenea veac, Lucian Blaga aruncă, de la periferia Europei, o uimitoare idee, prin care negativul este convertit în pozitiv și îngrădirea omului în sursa lui de creație. Și cât de manifest este negativul veacului nostru!“

### INTERACȚIUNI SOCIALE ȘI CONSTRUCȚIONISM SOCIAL

Joi, 22 septembrie 2005, în Sala de Consiliu a Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române a avut loc un seminar pe teme de „construcționism social“, în cadrul căruia cercetătorii s-au întâlnit cu prof. dr. John Cromby și prof. dr. Steve Brown de la Universitatea din Loughborough, Marea Britanie. Dr. John Cromby a susținut comunicarea intitulată *Embodying Social Constructionism*, în care s-a preocupat de modul în care sentimentele, în diversitatea și complexitatea lor, ajung să fie socializate. De aici, trecând și prin prezentarea muncii sale experimentale, cercetătorul ajunge la prezentarea și argumentarea altor două idei importante. Prima arată că ideologia, în sensul „slab“ și general de filosofie de viață (și nu în cel „tare“, politic în mod riguros), ajunge prin emoții să fie parte din întregul care suntem. Datorită emoțiilor ideologia ajunge să fie trăită prin intermediul trupului, și în acest sens, ideologia este „întrupată“. Cea de-a doua idee-pilon a prezentării a fost aceea că există căi specifice fiecărui gen (*gender*) de a face diverse lucruri, altfel spus, există modalități specifice de a trăi prin trup.

O a doua comunicare, intitulată *Objectifying experience. Mediating, displacing and stabilising the past in objects*, a fost susținută de către cercetătorul Steve Brown. Pornind de la câteva exemple de conversații din care reiese modul în care trecutul este decupat și reconstruit în jurul unor lucruri concrete, materiale, care ne ajută să punctăm amintirile și să le reținem, autorul a dezvoltat teza „întoarcerii la limbaj“ în abordarea interacțiilor sociale cu ceilalți oameni, cu locurile și comunitățile.

În continuare, discuțiile au subliniat interesul pentru aspectele politice ale „construcționismului social“, precum și relevanța acestui mod de abordare pentru studiile politice privind construirea sinelui și a identității politice, precum și a schimbării sociale și politice, în dinamica lor.

Henrieta Șerban

### DEZBATERE ASUPRA SCHIMBĂRII CONSTITUȚIEI

Sub egida a două din institutele de cercetare ale Academiei Române, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga“ și Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, și a Clubului istoricilor „Nicolae Iorga“ a avut loc joi, 13 octombrie 2005, în aula Institutului de Istorie, dezbateră cu tema „Votul uninominal și sistemul bicameral în România“. Prof. univ. dr. Ion Scurtu, directorul Institutului de Istorie „Nicolae Iorga“, moderatorul colocviului, a subsumat precizările asupra sistemului bicameral interbelic ideii că experiența trecutului trebuie resemnificată în contextul actual. Atribuțiile diferite ale celor două Camere ale Parlamentului — dezbateră problemelor de politică externă și a tratatelor internaționale, exercitarea funcției de control a Camerei Deputaților, constituirea, în general, „ca tribună deschisă pentru expunerea punctelor de vedere“, pentru Senat, și discutarea și adoptarea bugetului, între altele, pentru Camera Deputaților —, caracterul, deopotrivă electiv (o treime din membri) și reprezentativ (două treimi din membrii desemnați sau senatorii de drept fiind reprezentanți ai vieții publice, bisericești, foști miniștri și președinți ai Camerelor, moștenitorii tronului, generali șefi de Stat Major, etc.), numărul rezonabil mai mic de parlamentari (387 de parlamentari din care 113 senatori aleși prin vot universal) au fost apreciate ca premise ale unei formule parlamentare funcționale și un termen de comparație pentru formula parlamentară actuală.

Președintele Clubului istoricilor „Nicolae Iorga”, dr. Constantin Găucan, senator, după salutul adresat participanților și sublinierea importanței dezbaterii propunerilor președintelui României de modificare a sistemului electoral și a celui parlamentar, s-a referit la situația paradoxală în care se află Parlamentul României în privința numărului său de membri, mai mare decât cel al Congresului Statelor Unite ale Americii. Prof. univ. dr. Dumitru Mazilu a prezentat argumentele care au precumpănit după Revoluția din decembrie 1989 în opțiunea pentru un sistem bicameral: „tradiția țării și a lumii”, „actualitatea”, „argumente de doctrină” și cele „democratice europene”. Vorbitorul a detaliat argumentele de doctrină referindu-se la „inventatorii mașinăriei parlamentare”, la susținătorii unui Parlament capabil să exercite control asupra guvernului: J.-J. Rousseau, Th. Jefferson, O. Cromwell, B. Franklin și, în România, Mircea Djuvara și Virgil Madgearu. În privința schimbărilor survenite după 1990 în îndatoririle specifice ale Camerelor, vorbitorul a precizat scopul constituirii unei Camere de dezbateră și a unei Camere de decizie și, de asemenea, măsuri pentru reformarea bicameralismului românesc: creșterea eficienței Parlamentului în controlul activității guvernului, reducerea costurilor și a numărului de parlamentari, selectarea unor senatori și deputați capabili. Vartan Arachelian a deschis dezbateră propriu-zisă cu întrebarea: de ce nu au fost luate încă din 1990 deciziile care să implice funcționarea eficientă a Parlamentului? Prof. univ. dr. Gheorghe Zbucăa a făcut o interesantă referire la sistemele unicamerale din Europa Centrală și de Sud-Est și la cele bicamerale specifice democrațiilor occidentale stabile. Un punct de vedere radical în favoarea votului uninominal, a menținerii celor două Camere ale Parlamentului (și implicit a posibilității opririi deciziilor la nivelul Curții Constituționale la inițiativa a cel puțin 25 de senatori), a reglementării statului minorităților, a înlocuirii grupurilor de interese cu o elită politică veritabilă, a stopării corupției și împotriva instituției senatorilor de drept s-a pronunțat istoricul Mihai Dogaru.

Prof. univ. dr. Ion Bulei, directorul Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, după o referire la Parlamentul bicameral — „o invenție a lui Cuza pentru a-și ascunde intențiile autoritariste” și opțiune a României după 1989, la începutul unui parcurs democratic —, a prezentat virtuțile unicameralismului: simplificarea sistemului de decizie și a celui de vot, fluidizarea procesului legislativ, făcând totodată referire la exigența de a separa atribuțiile Camerelor în eventualitatea menținerii bicameralismului. Semnificația Constituției pentru viitorul țării și al democrației românești a fost reliefată de prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, care a considerat că un parlament unicameral este îndeosebi mai ușor manevrabil și că, în actuala stare de lucruri, este necesară stabilirea îndatoririlor specifice celor două Camere și reducerea numărului de parlamentari. Dr. Ion Goian, cercetător științific gr. II la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, a explicat lipsa de funcționalitate a Constituției prin lipsa „unei idei care să stea în spatele ei”, știut fiind că Revoluția franceză a urmat unei dezbateri de filosofie politică și că „istoria este rezultatul dezbaterii de idei”. Întrucât România nu a avut și nu are această dezbateră de idei, Parlamentul este rezultatul unei operațiuni de imagine. Vorbitorul a amintit unul din argumentele președintelui Traian Băsescu, anume că „marea majoritate a deciziilor importante se vor lua și în Parlamentul Europei”, dar și privitor la reducerea numărului de parlamentari, faptul că „o sută de parlamentari sunt mai ușor de manipulat decât două sute”. Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, parlamentar, a recomandat amânarea deciziei privitoare la viitorul sistemului parlamentar românesc în așteptarea deciziei europene asupra integrării României și a considerat că, în ciuda imaginii sale actuale negative datorată în mare parte modului în care presa îi reflectă activitatea, Parlamentul exprimă — prin modul în care se votează și se ia decizia — o deplină manifestare democratică. În opinia domniei sale, actualmente votul uninominal nu poate fi adoptat în România, dar este de acceptat pentru ca Parlamentul să nu fie la dispoziția guvernului, iar reducerea numărului de parlamentari se impune să fie compensată de creșterea numărului colaboratorilor de marcă. Publicistul Vartan Arachelian s-a pronunțat pentru extinderea dezbaterii inițiativelor președintelui Băsescu de schimbare a Constituției în toate județele pentru a se putea urmări ecoul lor. În finalul discuțiilor animate, constructive și mult mai cuprinzătoare ca tematică și ca participare decât am putut cuprinde în rândurile de față, la care au fost prezenți cercetători în domeniul istoriei și științelor politice, profesori, studenți și publiciști, nu și oameni politici sau reprezentanți ai președinției sau guvernului, d-na Eugenia Cristea, redactor al revistei „Istoria”, a anunțat intenția de a publica în întreaga luări de poziție ale vorbitorilor și, de asemenea, prof. univ. dr. Gheorghe Bușe a propus

rezumarea și difuzarea în media a poziției predominante a participanților: susținerea votului uninominal, a sistemului bicameral diferențiat în privința îndatoririlor Camerelor și a reducerii numărului de parlamentari.

Gabriela Tănăsescu

## DIVERSITATE ETNICĂ ȘI INTEGRARE EUROPEANĂ

Academia Română și Guvernul României, prin Institutul de Cercetare a Calității Vieții și respectiv prin Departamentul pentru Relații Interetnice precum și Uniunea Democrată Turcă au organizat, în zilele de 14–15 octombrie 2005, simpozionul *Diversitate etnică și integrare europeană*, menit a aduce în dezbatere importanta chestiune a minorităților naționale, a relațiilor acestora cu statele cărora li se integrează, a modalităților în care se raportează la populația majoritară și își construiesc și își valorifică propria identitate. În contextul democratizării statelor din fostul spațiu sovietic statutul minorităților etnice din respectivele state a constituit unul din criteriile de evaluare a rezultatelor dificilului proces de tranziție dinspre un regim totalitar uniformizator către un regim în care diversitatea etnică este una din componentele care recuperează sensul diversității sociale: acceptarea diferențelor este o caracteristică a democrației, pe baza căreia se construiesc libertatea și egalitatea indivizilor, înțelese ca respingere a uniformizării.

Contextul actual al obiectivului integrării europene face ca o asemenea dezbatere să fie legată de un amplu proiect politic. Dincolo de retorica oficială care acompaniază etapele procesului integrării și dincolo de tentația de a plasa orice dezbatere pe fundalul acestui proces, o astfel de conferință are meritul de a aduce dezbaterea la un nivel în care primează obiectivitatea și argumentarea științifică, lăsându-se pe un plan secund exagerările iminente implicărilor de tip politic.

Din programul seminarului reies câteva din direcțiile care pot fi abordate în cadrul vast și interdisciplinar al temei. În primul rând, este semnificativ a fundamenta o astfel de dezbatere pe chestiunea drepturilor omului, unul din criteriile esențiale care ar trebui să dea măsura gradului de democratizare a unui regim politic. În acest sens, prezentarea Alinei Dodocioiu, expert în cadrul Departamentului pentru Relații Interetnice (Guvernul României), face referire la una în conferințele internaționale dedicate acestei probleme: *Reuniunea de Implementare a Dimensiunii Umane*, organizată de Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului din cadrul OSCE, reuniune care a avut loc în septembrie 2005, la Varșovia. Temele pe care s-au concentrat cele 18 sesiuni de lucru ale reuniunii sunt semnificative pentru problema etniilor minoritare, mergând de la chestiuni generale precum democrația — la nivel local, regional sau național —, cetățenia și drepturile politice, instituțiile democratice și mecanismele electorale, până la libertățile fundamentale, toleranță și non-discriminare — apartenența etnică fiind unul dintre „argumentele” intoleranței și discriminării. Pe același plan al drepturilor omului, profesorul Abdula Kerim realizează un parcurs istoric al reglementărilor internaționale privind drepturile colective și individuale din domeniul minorităților.

În al doilea rând, semnalăm participarea reprezentanților următoarelor minorități etnice: turcă, italiană, maghiară, rromă, albaneză, sâsească, evreiască. Discursurile legate de situația concretă a acestor comunități acoperă domenii diverse dar care interrelaționează, constituind tabloul general al situației minorităților etnice în România. Sunt aduse în discuție aspecte legate de consecințele politice ale diversității etnice, de chestiunea delicată a eventualei duble cetățenii a minoritarilor etnici, de problema comunităților etnice în contextul integrării europene, relațiile minorităților etnice cu populația majoritară sau cu alte minorități, de diferitele perioade istorice ale comunităților etnice, de relația minorităților cu structurile statului, reflectate spre exemplu în specificul politicilor publice adresate uneia sau alteia dintre minoritățile etnice — cazul celei rromă pare cel mai reprezentativ în acest sens —, de învățământul în limbile respectivelor minorități, în contextul în care învățământul se află în strânsă legătură cu construirea identității unei comunități etnice etc.

În al treilea rând, nu a lipsit cadrul teoretic care a dat consistență discuțiilor referitoare la aspecte concrete din existența uneia sau alteia din minoritățile etnice, oferind un model explicativ

obiectiv. Fără a epuiza vastul program al simpozionului, semnalăm câteva direcții. Pe de o parte, Monica Nechita, expert în cadrul Departamentului Românilor de Pretutindeni, se oprește asupra comunităților românești din Europa, prezentând elemente semnificative pentru situația acestor comunități românești care trăiesc între granițele altor state și făcând o comparație între statele respective din acest punct de vedere. Apoi, cercetătorul ISPRI Codruț Lucinescu se oprește asupra aspectelor federale în Uniunea Europeană, aspecte ce implică o discuție aprinsă asupra competențelor statului, asupra raportului dintre identitatea etnică/națională și cea europeană a cetățenilor Uniunii Europene.

Dincolo de complexitatea discuției despre felul în care diferitele comunități etnice, minoritare sau majoritare, conviețuiesc în cadrul unui stat sau vor conviețui între frontierele Uniunii Europene, diversitatea și schimbul intercultural care rezultă din această diversitate, așa cum demonstrează dr. Maria Ciobanu (Institutul de Sociologie al Academiei Române), sunt creatoare în primul rând și în mod esențial de beneficii umane.

*Ruxandra Luca*